

τις φορές ιστορούμε τὴν ἁμαρτία μὲ τις ἀττημιές της, τὴν τιμωρία μὲ τις τρομάρες της. Μικρὸ πρᾶμα δὲν εἶναι, νὰ στέκεσαι ἀπάνω στὸν ἄμπωνα καὶ νὰ φοβερίζῃς τὸν κόσμον. Καθὼς σοῦ εἶπα ὅμως, μιλοῦμε κάποτε καὶ γιὰ τὸν Παράδεισον. Μὰ φίλε μου, εἶναι Παράδεισος ποὺ πρέπει τὰ ποδῆματά σου νὰ βγάλῃς καὶ νὰ μπῇς, καὶ νὰ εἶσαι καὶ καλὰ καλὰ βλασημένος στὸν κάτω τὸν κόσμον. Ποιὰ εἶταν ἡ Κόλαση τοῦ Παπᾶ Νικηφόρου; Τὸ ξύλο κι ὁ μαυρός ὁ δρόμος ποὺ πῆρε. Ποιὰ ἡ Κόλαση τῆς κερὰ Πιπίνης; Ἡ ντροπὴ, ἡ φτώχεια καὶ ὁ τρομερὸς τῆς ὁ θάνατος. Γιατί λοιπὸν, Λεφτέρη μου, νὰ μὴ γυρέψουμε καὶ Παράδεισον σὲ τοῦτον τὸν κόσμον; Ἐγὼ τονε βρήκα τὸν Παράδεισον ἐδῶ κάτω. Νὰ τοὺς τὸ πῶ τοὺς ἄλλους, Κόλαση θὰ μοῦ τὸν κάμουν! Τὸ λέω ὅμως ἐσένα ποὺ εἶδες κόσμον, πῶς ἐκεῖ στὸ περιβόλι μου μέσα τὸν ἀνακάλυψα. Ἀπὸ τὸ πρῶτ' ὡς τὸ βράδυ σκαλίζω ἐκεῖ μέσα.

Καὶρὸ δὲ βρήκα ποτέ νὰ σταθῶ καὶ νὰκούσω τὸν Ἐξ' ἀπὸ δῶ, ἔταν ἤρχονταν καὶ μοῦ ἐφαλλε χίλιους σκοποὺς στὰ χρόνια τῆς νιότης μου.

Λεφτέρη μου, ἂν εἶναι ἕνας ὁ Θεὸς, ἕνας εἶναι καὶ ὁ Παράδεισος—ἡ δουλειά. Δούλεψε, καὶ θάμπης μέσα, δίχως νὰ τὸ νοιώσῃς πῶς ἤμπες. Ὅπου σέβαλε ὁ Θεὸς νὰ δουλεύῃς, δούλευε. Σοῦ γυρεύει κανένας ψωμί; Δίνε του δουλειά κι αὐτονοῦ. Αὐτὸ θὰ πῇ ψυχικόν. Τάλλα τὰ ψυχικά εἶναι γιὰ τοὺς σακάτηδες. Οἱ πῶτεροι στὸν κόσμον εἶναι γεροί, καὶ θέλουνε δουλειά, νὰ μὴν τοὺς σύρῃ ἡ ἀκαμωσιὰ στὸν κατήφορο, καὶ τότες τρέχα γύρευέ τους, Λεφτέρη μου».

(Ἀκολουθεῖ)

ΑΥΤΥΡΗΣ ΕΦΤΑΙΩΤΗΣ

Η ΠΗΓΗ

Στὸ δρόμο ποὺ πηγαίναμε μοῦ λέει: διπῶ.

—Κ' ἐγὼ διπῶ... καὶ πήραμε τὸ δρόμο μὲς στὰ ἑλάτια.

Νά, ἡ ἐκκλησιούλα, νά, ἡ πηγὴ! Ζωσμένες μὲ κισσὸ δυὸ πέτρες εἶναι ἡ πόρτα τῆς πεντέξῃ σκαλοπάτια φέρουνε στὸ νερὸ βαθιά

Καὶ κατεβήκαμε κ' οἱ δυὸ κ' εἶτανε μέσα μιὰ δροσιά, κ' εἶτανε μέσα μιὰ εὐωδιὰ

παράξενη χυμένη
κ' εἶτανε σκοτεινὰ καὶ σιωπηλὰ

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΕΣ

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

Τὸ δειλινὸ μιᾶς μέρας χλωμῆς, μέσα στὴ μυσηριακὴ μελαγχολία τῆς μισοφωτισμένης σάλας, ἀκουσα γιὰ πρώτη φορὰ τοὺς στίχους τοῦ κ. Καβάφη—μὲ τὴ θλίψη τῆς συγκρατημένη καὶ τῆ σιωπῆς ποὺ ἀπλώνει ἡ χειμωνιάτικη δύση, ὁμορφῆς μέρας, στὰ κουρασμένα δέντρα, ἀπλωθήκανε κ' οἱ στίχοι τοῦ στὴν ψυχὴ μου καὶ σκεπάσαν μ' ἕνα ἀνατριχιαστικὸ πέπλο μυστηρίου τὴν Πραγματικότητά.

Ποτέ μου ὡς τότε δὲν εἶχα ἀκούσει τ' ὄνομα τοῦ κ. Καβάφη. Κ' εἶτανε φυσικόν, σὲ μιὰ τόσο ταιριασμένη ὥρα δειλινῇ, βαθύτατα κ' ἐξαιρετικῇ νὰ μὲ συγκινήσουν, τὰ ὡραία σιγοπρόφερτα λόγια.

Τὴν ποίησιν τοῦ κ. Καβάφη δυὸ μοῦ φανήκαν ἀπὸ τότε πῶς τὴν ξεχωρίζουν χαρακτηριστικά: Ἡ βαθεῖα φιλοσοφικὴ ἀντίληψιν τοῦ Ἀνθρώπου ποὺ πολλὰ ξέρε, κ' ἡ αἰσθαντικότητά τοῦ Ποιητῆ. Ἀπὸ τὸ ἕνα μέρος ἡ κουρασμένη σκέψιν ποὺ ὅλα τὰ

κ' ἔμπαινε μόνο λίγο φῶς ἀπ' τὸν κισσὸ δειλὰ
κ' εἶτανε σὰ μιὰν ἐκκλησιὰ, ποὺ λειτουργία προσμένει
κ' ἐγὼ, γονάτισα στὴν πέτρα τῇ βρεμένη,
τῆς πῆρα μέσ' τὰ χέρια τὸ κεφάλι
καὶ τὴν φίλησα στὸ στόμα
ποτές μου καμμιὰν ἄλλη
φορὰ δὲν τὴν φίλησα, ποτές μου ἀκόμα,
καὶ τώρα—πῶς;—τῆς πῆρα μέσ' τὰ χέρια τὸ κεφάλι
καὶ τὴν φίλησα πρελλὰ.

Γιατί; γιατί!...γιατί 'ταν ὅλα σιωπηλά,
γιατί ἔμπαινε λιγάκι φῶς ἀπ' τὸν κισσὸ δειλὰ,
γιατί 'ταν μιὰ εὐωδιὰ παράξενη χυμένη
καὶ μιὰ πηγὴ σὰν ἐκκλησιὰ, ποὺ λειτουργία προσμένει.

ΜΕΛΙΚΕΡΤΗΣ

ΚΡΥΜΜΕΝΟΙ ΘΗΣΑΥΡΟΙ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

Σωστή ἀπόλαψιν τὴν περασμένη βδομάδα γιὰ ἑσους—κι ὁ ἀριθμὸς τους σήμερον εἶναι λεγεῶν—κοντὰ στὸ θαυμασμὸ γιὰ τοὺς μακρυνοὺς προγόνους ἀγαποῦν καὶ λατρεύουν τοὺς πατέρες των. Ἡ «Βυζαντικὴ Ἑταιρεία» εἶχε τὴν πρώτη τῆς δημόσια συνεδρία στὴ σάλα τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας. Ὁ πρόεδρος τῆς, ὁ σεβαστὸς κ. Ζησιού, μετὰ ἕνα σύντομο, μὰ οὐσιαστικόν, προοίμιον γιὰ τὴ νεοσύστατη Ἑταιρεία, στὸ ὁποῖο μᾶς εἶπε τοὺς σκοποὺς καὶ τοὺς πόθους τῆς, μᾶς παρουσίασε τὸν κ. Νίκο Βέη, ποὺ ἐπρόκειτο νὰ μᾶς ἀνακοινώσῃ τὴν ἐργασία τοῦ στα Μετέωρα. Τὸν κ. Ν. Βέη, οἱ ἀναγνώστες τοῦ «Νοῦμα» τὸν ξέρουν ἀπὸ τὰ ἐκλεχτά του ἄρθρα, τὰ ἱστορικά, τὰ γλωσσολογικά, τὰ κριτικά, κ. λ. π. καὶ σὲ καθαρὴ καὶ κανονικὴ δημοτικῇ.

Σὲ διάλεξιν ποὺ βάστηξε περισσότερο ἀπὸ μιὰ ὥρα, ὁ κ. Βέης διηγήθηκε στὸ πολυάριθμον καὶ διαλεχτὸ ἀκροατήριόν του, —δεσποτάδες, καθηγητὲς, λόγιους, κυρίες—τις ἀνακαλύψεις τοῦ τῶν θησαυρῶν τῶν Μετεώρων. Ὅχιτὼ μῆνες ἔμεινεν ἐκεῖ, γυρίζοντας στὰ μοναστήρια, ζώντας μὲ τοὺς καλογέρους, σκυμμένος ὥρες στὰ χειρόγραφα ποὺ μὲ τόσο ὑπομονὴν κ' ἐπιμονὴν, ξετρύπωσεν ἀπὸ τοὺς τάφους των. Περισσότερους ἀπὸ χίλιους κώδικας ἀπὸ τὸ Θ' Ἰσα μὲ τὸ ΙΗ' Αἰῶνα, ἔγγραφα σπουδαιότητος σημασίας ἱστορικῆς καὶ γλωσσικῆς, εἰκόνες, χρυ-

σθούλλα χωσμένα σὲ «κρύπτες», κειμήλια ριχμένα ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ὡς καὶ μέσα σὲ κρανία νεκρῶν, ὁ ἀκούραστος αὐτὸς σκαλιστὴς τὰ βρήκε, τὰ διάβαζε, τὰ ταχτοποιῆσε, τὰ κατὰ γραφῇ σὲ ἐπιστημονικὸν κώδικα. Ἡ διήγησίν του, μὲ τὸ ἀπλό της ὕψος, καὶ τῇ φωνῇ τῇ ντελικάτῃ, εἶχε στιγμὲς ποὺ μᾶς ἔδινεν ἕνα δραματικὸν σύγκρουσιν, σὰν μᾶς ἔλεγε πῶς πῶς ἀπὸ ἕνα εἰκονοστάσι ἐβρίσκε τὴν πόρτα τῆς «κρυπτῆς» καὶ στὸ φῶς τῆς καντήλας ἔμπαινε στὸ μέρος ποὺ γιὰ αἰῶνες ἔμνησκον κρυμμένοι οἱ θησαυροὶ τῶν χειρογράφων. Στὸν κ. Βέη βλέπομε τὸ σύμβολον τοῦ ἀτομικιστῆ Ρωμοῦ. Διδάχτορας τοῦ Πανεπιστημίου μας μονάχα, ἔκανε ἐργασία ποὺ θὰ ζούλευαν οἱ ἀπόφοιτοι τῆς Ecole des Chartes. Μὲ μιὰ του ἐκθεσὴ ἐπαίρνε βραβεῖον ἀπὸ τὴν Ἀκαδημία τοῦ Μονάχου. Χωρὶς καμμιὰ βοήθειαν, χρηματικὴν ἢ ἑθικὴν, παλαίοντας μάλιστα μὲ δυσκολίες καὶ λυπηρὰ κάποτε ἐπεισόδια, κατάφερε νὰ κάμῃ ὁλομόναχος, ἐτι ἄλλοῦ γίνεται ἀπὸ ἀποστολὰς ἐπιστημονικῆς ἀνθρώπων σοφῶν, ποὺ ἡ πείρα κ' ἡ μελέτη τοὺς ἔχουν ἀσπρίσει τὰ μαλλιά. Ἀς ἐλπίζομε πῶς ἡ ἐργασία του δὲ θὰ σταματήσῃ ἐδῶ. Ὁ τόπος μας σὲ πολλὰ μέρη, ἐδῶ καὶ στὴ δούλη Ἑλλάδα, στὰ διάφορα νησιά, πρέπει νὰ κρύβῃ ἀκόμα ἀπειροὺς καὶ ἀνεχτίμητους θησαυροὺς. Στὴ Χίο, ὅπου οἱ σφαγὲς τοῦ 21 κ' οἱ σεισμοὶ τοῦ 81 ἔκαναν τέτοιες καταστροφές, ἴσως ἡ Νέα Μονή, τὸ περίφημον μοναστήρι Κωνσταντίνου τοῦ Μονομάχου, ἔχει καὶ αὐτὴ «κρύπτες» λένε μάλιστα πῶς στὸ Κάστρο τοῦ νησιοῦ σώζεται πιθάρι γεμάτον χρυσόβουλλα. Ἀς ἐλπίζομε πῶς ὁ τωρινὸς ὑπουργὸς τῆς Παιδείας θὰ τοῦ ἀναθέσῃ μιὰ μέρα τὴν ἐπιστημονικὴ ἀποστολὴν νὰ πᾶν σ' ὅλα αὐτὰ τὰ μέρη, νὰ βωτῇ τοὺς βουδὸς φύλακες τῶν πατρικῶν μας θησαυρῶν καὶ νὰ μᾶς φέρῃ χρυσόμαλλα δέματα.

*Ἀθήνα, 5 τοῦ Φλεβάρη 1910.

Δ. Π. Π.

Π. Σ. ΔΕΛΤΑ

ΠΑΙΔΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

—ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ (μὲ εἰκόνες τοῦ κ. Ν. Λύτρα).

—Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΗΣ ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑΣ (μὲ εἰκόνες τῆς Κας Σοφίας Λασκαρίδου).

Τυπώθηκε στὴ Λόντρα, σὲ διαλεχτὸ χαρτὶ καὶ εἶναι καλλιτεχνικὰ δεμένον. Πουλιέται στὸ βιβλιοπωλεῖον τῆς «Ἑστίας» δρ. 3,50.

ξέρει μάταια καὶ ἀνώφελα, καὶ ἐπὶ τ' ἄλλο ἡ εὐαίσθητη ψυχὴ ποὺ εἶδε τὸ φριχτὸ θάμα τῆς ζωῆς καὶ δὲν μπόρεσε νὰ βαρτάξῃ κ' ἐσπασε. Δὲν ἐσπασε ὁλότελα, λύγισε. Κι ἀνάμεσα στὰ γόνατά της τώρα, μὲ κλειστὰ τὰ μάτια, κρύβει τὸ κεφάλι της, θυμάται τὰ ὅσα εἶδε καὶ θρηνεῖ. Πολλὰ μελέτησε φαίνεται ὁ κ. Καβάφης. Τὰ αἰσθήματα μῆνες πολλοὺς καὶ χρόνια μῆνουν μέσα του καὶ σιγοσταλάζουν καὶ πετρώνονται στὸ νοῦ του καὶ ἀποκρυσταλλώνονται σὲ μιὰ σκέψιν. Ἔτσι τὰ ποιήματα τοῦ κ. Καβάφη, ἀργὰ καὶ σταλαχτὰ μᾶς ἐρχονται καὶ σὰ σταλαχτῆτες τοῦ ὑπομονετικοῦ καιροῦ φαντάζονται. Ἰδίως, συναισθήματα τοῦ λογισμοῦ καὶ τοῦ κορμιοῦ τραντάγματα, ποὺ σὲ πολυσέλιδον, λυρισμὸν θὰ μᾶς ἔχουνε κάποιος ἄλλος ποιητὴς, θορυβώδης καὶ πληθεύς, σεμνὰ καὶ ἀριστοκρατικὰ μᾶς δείχνει ὁ κ. Καβάφης.

«Σὲ μερικὸν ἀνθρώπων ἐρχεται μιὰ μέρα ποὺ πρέπει τὸ μεγάλο Ναὶ ἢ τὸ μεγάλο τὸ Ὁχι νὰ ποῦν. Φανερώνεται ἀμέσως ὅποιος εἶναι ἔτοιμος μέσα του τὸ Ναί, καὶ λέγοντάς το πέρα

πηγαίνει στὴν τιμὴ καὶ στὴν ἀποποίηση του.

Ὁ ἀρνηθεὶς δὲν μετανοῶναι. Ἀν ρωτιοῦνταν πάλι, Ὁχι θὰ ξανάλεγε. Κι ὅμως τὸν καταβάλλει ἐκεῖνο τ' ὄχι—τὸ σωστὸ—εἰς ὅλην τὴν ζωὴν του.

Βελύτερη, δραματικότερη σκέψιν, ἀδύνατον πῶς λιγολογᾷ καὶ πῶς ἀριστοκρατικὰ νὰ μᾶς δοθεῖ.

Τι εἶναι λοιπὸν ἐκεῖνο ποὺ τὸ φιλοσοφικὸ αὐτὸ κομμάτι τὸ ἀλλάζει, σὲ ποίημα αἰσθαντικὸ καὶ βαθύ; Εἶναι ὁ βουδὸς σπαρχμὸς τῆς καρδίας ποὺ θέλει νὰ ξεσπάσῃ καὶ δὲν τὴν ἀφήνει ὁ νοῦς, γιατί τὴ φοβᾶται. Ρυτιδώνεται λές ἡ ἡμέρα ἡ φαινόμενικὴ τῆς ἐπιφάνειας ἀπὸ τὸ σιγαλινόν, τὸ αἰώνιον θαρρεῖς πέρασμα τοῦ πόνου τοῦ φριχτοῦ, τοῦ διπλῆ φριχτοῦ γιατί εἶναι ἀθώρητος. Ἔτσι λένε πῶς ρυτιδώνεται κ' ἡ ἐπιφάνεια τῆς ἡμέρας θάλασσας, σὰν κάτω ἀπὸ τὰ νερὰ περὰ καρχαρίων. Πάντα τέτοιο ἀθώρητον θερμὸν περὰ κάτω ἀπ' ὅλους τοὺς στίχους τοῦ κ. Καβάφη. Ἐνὰς ρυθμὸς περιώδυνος. Μιλεῖ σὰ νὰ παραμιλεῖ. Δὲν προσπαθεῖ, φαίνεται πῶς δὲν προσπαθεῖ, ἀρμονικὰ νὰ πλέξῃ τις λέξεις καὶ ὁμοιόμορφα τὴ γλώσσιν. Κ' ἔχει τι τὸ βαθεῖα αἰσθαντικὸ αὐτὴν τοῦ ἡ τεχνοπρεπείας. Θερρεῖς καὶ ὁ πόνος ὁ κρυφὸς τὸν ἔχει τόσο κουράσει ποὺ δὲν τοῦ εἶναι δυνατόν νὰ στολίζετο μὲ φράσεις. Κάποτε οἱ ρίμες